

Právo na život (čl. 2)

Případ 1

Podle policejních záznamů byl dne 18. června 2002 V. P. zatčen policií pro podezření z krádeže vloupáním a předveden na Obvodní oddělení Královo Pole Městského ředitelství Brno Policie České republiky („Obvodní oddělení policie“). Poté, co byl mezi 14:00 a 15:05 hod. vyslechnut, bylo mu v 18:20 hod. sděleno obvinění z trestného činu porušování domovní svobody a trestného činu krádeže. Podle úředního záznamu V. P. v 18:30 hod. poté, co podepsal usnesení o zahájení trestního stíhání, požádal, zda by mohl jít na toaletu s tím, že je to naléhavé. Bylo rozhodnuto, že ho dva policisté eskortují do přízemí policejní budovy, protože ve druhém patře nebyly na toaletě mříže. V přízemí nesměl V. P. z bezpečnostních důvodů dveře toalety zavřít. Na zpáteční cestě šla policistka P. před V. P. a policista K. šel po jeho pravém boku a držel ho za zápěstí. Nebyla použita pouta a úchop policisty nebyl příliš silný. Skupina prošla bez problémů podestou mezi přízemím a prvním patrem, kde byly na oknech mříže. Poté, co již policistka P. prošla podestou mezi prvním a druhým patrem, a když V. P. a policista K. na podestu právě přicházeli, V. P. se náhle otočil, udeřil policistu, který ho držel za zápěstí, otevřenou dlaní do levého ramene, vytrhl se a proskočil hlavou napřed zavřeným oknem do dvora. Policista K. zavrával a pak se neúspěšně pokusil zachytit V. P. za nohy, mizející v rozbitém okně. Policisté začali volat, aby byla přivolána rychlá záchranná služba, vyběhli do dvora a spolu s ostatními policisty poskytli V. P. první pomoc. Ten byl převezen rychlou záchrannou službou do nemocnice, kde následující ráno zemřel. Následně bylo zahájeno vyšetřování smrti V. P. několika policejními orgány, mj. Inspekcí Policie ČR. Policisté, kteří byli účastníky incidentu, se nemohli shodnout ve svých výpovědích o jeho průběhu. Dne 26. července 2002 odepřela Inspekce právnímu zástupci první stěžovatelky právo nahlédnout do vyšetřovacího spisu s tím, že policista pověřený vyšetřováním není přítomen. Následně stěžovatelka podala trestní oznámení na policisty, kteří jej vedli, za účast při sebevraždě. Rovněž žádala přezkum vyšetřování smrti V. P., neboť se domnívala, že bylo ledabylé a postrádalo také potřebnou objektivitu. Vyskytly se rovněž chyby ve znaleckém posudku, jenž měl objasnit smrt V. P., nicméně ty nebyly žádným z kontrolních orgánů shledány natolik závažnými, aby bylo shledáno jakékoliv pochybení ze strany policistů.

Otázky:

1. Jak byste charakterizovali právo zakotvené v čl. 2 Úmluvy?
2. Vyplývají z čl. 2 Úmluvy nějaké pozitivní závazky pro státní orgány?
3. Klade ESLP nějaké požadavky na průběh vyšetřování smrti osoby vyšetřované policií?
4. Co bylo hlavním argumentem, proč ESLP shledal porušení čl. 2 Úmluvy?

Odpovědi mají být založeny na analýze: Eremiášová a Pechová proti ČR, číslo stížnosti 23944/04 (viz studijní materiály).

Případ 2

Stěžovatelka, paní Thi-Nho, je vietnamského původu a žije v Bourg-en-Bresse (Francie). Dne 27. 11. 1991 se stěžovatelka v šestém měsíci těhotenství dostavila na lékařskou prohlídku do nemocnice v Lyonu. Téhož dne mělo být jiné ženě, paní Thi Thanh Van Vo, ve stejné nemocnici vyňato nitroděložní tělísko. Doktor G., který měl tento zákrok provést, vyzval v čekárně "paní Vo"; na toto zavolání reagovala stěžovatelka. Po krátkém rozhovoru lékař konstatoval, že stěžovatelka dobře neovládá francouzský jazyk. Po nahlédnutí do její karty přikročil k vynětí nitroděložního tělíska, aniž by pacientku předem vyšetřil. V průběhu zákroku došlo u stěžovatelky k úniku plodové vody. Lékař poté zjistil, že stěžovatelka předtím absolvovala ultrazvukové vyšetření, a pochopil, že došlo k záměně pacientek. Stěžovatelka byla okamžitě hospitalizována.

Doktor G. se pak pokusil vyjmout nitroděložní tělísko paní Thi Thanh Van Vo, ale protože se mu to nepodařilo, nařídil na druhý den operační zákrok s celkovou anestézií. V této souvislosti došlo znovu k záměně a na operační blok byla přivezena stěžovatelka; nedorozumění bylo však odhaleno ještě před zákrokem. Stěžovatelka byla z nemocnice propuštěna dne 29. 11. 1991. Dne 4. 12. 1991 se stěžovatelka znovu dostavila do nemocnice na kontrolu vývoje těhotenství. Lékaři konstatovali, že nedošlo k obnovení plodové vody a že těhotenství nemůže pokračovat. Dne 5. 12. 1991 stěžovatelka z terapeutických důvodů podstoupila přerušování těhotenství. Stěžovatelka a její druh podali dne 11. 12. 1991 trestní oznámení, s tím, že stěžovatelce bylo neúmyslně ublíženo na zdraví a že došlo k zabití jejich dítěte. Po podání tohoto oznámení byly předloženy tři znalecké posudky, týkající se stavu plodu v okamžiku přerušování těhotenství, újmy způsobené stěžovatelce, fungování příslušného nemocničního oddělení a postupu lékaře. Podle tohoto posledního posudku jednal lékař nedbale, neboť se spokojil s nahlédnutím do karty a pacientku nevyšetřil; nevhodným zákrokem poté vyvolal přerušování těhotenství v pátém měsíci, neboť došlo k prasknutí plodové vody, za což nese odpovědnost (bez ohledu na polehčující okolnosti).

Dne 25. 1. 1993 byl doktor G. obviněn z toho, že svým neopatrným a nešikovným postupem neúmyslně zavinil smrt stěžovatelčina dítěte a poškodil její zdraví. Usnesením ze dne 31. 8. 1995 byl u trestního soudu v Lyonu obžalován z neúmyslného zabití a z ublížení na zdraví. Rozsudkem ze dne 3. 6. 1996 byl lékař amnestován, pokud jde o ublížení na zdraví. Co se týká neúmyslného zabití, soud připomněl, že stáří plodu v době zákroku bylo 20 - 21 týdnů a že žádný zákon nedefinuje pojem "lidské embryo". Stejně tak neexistuje ve francouzském právu žádné právní ustanovení, které by se týkalo právní situace embrya v průběhu jeho vývoje; je však zjištěno, že plod má životnost v šesti měsících, nikoliv v 20. - 21. týdnu. Soud tedy musel vycházet z těchto údajů a nemohl vytvořit právo, které ještě nebylo zákonodárci definováno. Konstatoval, že životnost plodu začíná v šesti měsících, došel soud k závěru, že 20 - 21týdenní plod není lidskou osobou ve smyslu trestního zákoníku, a nemůže tedy být předmětem neúmyslného zabití. Doktor G. byl proto zproštěn obžaloby.

Dne 10. 6. 1996 podala stěžovatelka proti tomuto rozsudku odvolání a tvrdila, že lékař se dopustil osobní chyby; státní zastupitelství rovněž žádalo zrušení zprošťujícího rozsudku. Rozsudkem ze dne 13. 3. 1997 odvolací soud v Lyonu potvrdil napadený rozsudek v části týkající se zastavení stíhání pro neúmyslné ublížení na zdraví a v druhé části jej změnil tak, že uznal lékaře vinným z neúmyslného zabití a uložil mu podmíněný trest šesti měsíců odnětí svobody a pokutu ve výši 10 000 franků. Soud měl za to, že vzhledem k tomu, že stěžovatelka dostatečně neovládala francouzský jazyk a nemohla odpovědět na otázky lékaře, měl ji tento

podrobit důkladnému klinickému vyšetření; jeho neopatrnost a nedbalost je pak v příčinné souvislosti se ztrátou dítěte, které paní Vo čekala. Poté, co připomněl právní zásady platné v této oblasti, soud konstatoval, že zákon poskytuje ochranu každému od počátku života, přičemž se nevyžaduje, aby se plod narodil živý, byl-li živý v okamžiku, kdy došlo ke spornému zásahu. V projednávaném případě absolvovala stěžovatelka dne 27. 11. 1991 ultrazvukové vyšetření, podle jehož výsledků těhotenství probíhalo normálně a dítě bylo živé, přičemž stáří plodu bylo asi 20 - 24 týdnů; život dítěte byl poté zmařen nedbalostí obžalovaného. Soud došel k závěru, že přísná aplikace příslušných právních zásad, vědecké poznatky, jakož i logické uvažování svědčí pro to, aby bylo jednání lékaře kvalifikováno jako neúmyslné zabití, neboť se v daném případě jednalo o neopatrný či nedbalý zásah do života zdravého plodu, který zapříčinil jeho smrt. Na základě dovolání lékaře byl rozsudek odvolacího soudu zrušen Nejvyšším soudem, který konstatoval, že jednání, které je obžalovanému vytýkáno, nespadá pod příslušná ustanovení trestního zákoníku (týkající se neúmyslného zabití - *homicide involontaire*).

Otázky:

1. Mohl být v daném případě porušen čl. 2 Úmluvy ?
2. Jaký je názor stěžovatelky, Francie a ESLP na otázku práva nenarozeného dítěte na život podle čl. 2 Úmluvy?
3. Jak byste vy sami interpretovali pojem „každý“ obsažený v čl. 2 Úmluvy? Ve své argumentaci vycházejte, prosím, i z judikatury zmíněné v případě Vo proti Francii.

Odpovědi mají být založeny na analýze: Vo proti Francii, číslo stížnosti 53924/00 (viz studijní materiály).